

Озуй О. Д.,

Чернівецький національний університет, м. Чернівці

ПОЗНАЧЕННЯ ЖОВТОГО КОЛЬОРУ В СЕРЕДНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті йде мова про середньовіснхнїмецькї позначення жовтого кольору та їх похідні. Визначивши їх семантичні структури на основі детального аналізу 18 свн. літературних пам'яток (з урахуванням 214 інших) автор приходить до висновку про специфіку семантичного розвитку цих синонімічних слів.

Ключові слова: світло- та кольоропозначення; семема; семний комплекс.

This article deals with MHG denominations of yellow color and their derivatives. On the basis of their defined semantic structures in 18 literature monuments (within other 232) the author comes to conclusion concerning the specifics of their semantic development.

Key words: light- and color denominations, sememes, sem complexes.

Вступ. Матеріали середньовіснї літератури стали “улюбленим полем експериментальних досліджень” (Й. Трип). Це стосується й німецьких кольороназв раннього та середнього періодів середньовіччя (які відповідають давньо – та середньовіснхнїмецьким періодам розвитку німецької мови: двн. і свн.), розглянутих в історикомовних дослідженнях Н. Козак [3], Д. Шідер [3] та ін. Розгляду жовтого кольору було нещодавно присвячене засідання цілої секції міжнародного симпозіуму “Farbiges Mittelalter!?” (Бамберг, ФРН, 1-5.03.2009), де у дискусіях, крім автора, виступило близько десятка спеціалістів (N. Filatkina; Ch. Jorg; B. Munch; F. Musall / J. Itin, M. Przybilski; S. Slanicka та ін.).

Як засвідчує аналіз проблеми, попри досягнуті результати, обсяг опрацьованого текстового матеріалу в цих дослідженнях вимагає істотного збільшення, практика аналізу (особливо щодо семантики слів) – теоретичного поглиблення, а отримані дані – цілісної інтерпретації. Тому завданням цієї статті, через обмеженість її обсягу, буде аналіз німецькомовних хроматичних позначень зі значенням “жовтий” у ракурсі формування соціальних стандартів і нової літературної норми упродовж 4 століть (XI-XIV ст.). На противагу попереднім, дослідження здійснюється через новий теоретичний конструкт, т. зв. “комплекси сем” на матеріалі численних текстів.

1. Особливості розуміння жовтого в середньовіччі. Зупинимосся детальніше на розумінні хроматичного жовтого кольору (хвильовий діапазон 589-566 нм), що часто буває близьким до ахроматичного кольору світла як поєднання сріблясто-білого та жовто-золотистого кольорів [див. 1, с. 39-40; 2]. У такий спосіб кольоропозначення *золотий, жовтий*, що має на-

ближене відношення до світла, з одного боку переймає на себе його позитивне символічне значення (саме через двн. *goltfaro*, свн. *gulden*), а з іншого – отримує негативне застосування як колір відмежування та дифамації щодо позначень єретиків, євреїв і продажних жінок (N. Filatkina), що могло відбитися на частоті відповідних прикметників (див. нижче).

Завдяки цій специфіці жовтого простежимо особливості семантичної структури та розвитку слів *gel* (та інших синонімів) на його позначення на матеріалі різних жанрів. Семантичні зміни відбуваються в семантичних структурах (системах) досліджуваних слів, що включають дериваційно поєднані між собою окремі значення (ЛСВ чи семемі). Семемі (С), в свою чергу, складаються із сем – відображених ознаках дійсності, які не мають корелятив у плані мовного вираження. За операційним визначенням [10, с.108], семемі відповідає рубрика тлумачного словника, а семі – окреме слово з цієї рубрики. На нашу думку [4], слід виділяти ще одну категорію – семні комплекси (СК), які, відділяючись семіколомом (крапкою з комою), займає проміжне становище між семемою та семою, позначаючи зародження нового значення. Їх ґрунтовне кількісне вивчення, яке попередники не проводили, допоможе простежити за розгортанням семантики у відповідний період.

2. Матеріал дослідження. Розглянемо семантику слів зі значенням “жовтий” окремо та в їх розвитку за літературними пам’ятками середньовіччя, розкладеними за культурно-історичними жанрами. Кількісне вивчення масиву як із 232 середньовісньонімецьких пам’яток (понад 10 млн. слів), так і окремої відбірки з 18 свн. пам’яток (понад 1,5 млн. слів) засвідчує високий розвиток у складі поля світло- та кольоропозначень опозиції груп прикметників із значенням “білий; світлий” (2226 СВ 9 прикметників у 18 пам’ятках та 4700 СВ за вибіркою з 232 пам’яток) та “темний, чорний” (1077 СВ 4 прикметників). Очевидно позначення світла потіснили прикметники жовтого, що склали істотно меншу частку кольоропозначень (102 СВ із 284 СВ для повної вибірки). Що ж приховується за цим – соціальне табу чи колірна закономірність?

3. Живання кольорів у свн. період: семантика і кількості

3.1. Проведемо зіставний аналіз ужитку позначень жовтого кольору у 18 ключових творах відповідних історико-літературних жанрів, зіставляючи їх ужиток із даними для всього СВН (у 232 досліджених пам’ятках обсягом вибірки понад 10 млн. слів).

Таблиця 1.
Живання позначень жовтого у свн. період

Прикм.	Рел.	До- кург.	Геро- їч.	Кур- туаз.	Епі- гон.	Бюрг- гер.	Міс- тика	Всього
Gel	-	4	1	4	67	5	1	82/223

Wizgel				1			-	1/2
Gulden	3/-	28/3+	8/-	40/1+	29/3+	1/-	-	7/54/711
rotg.			1				-	1/5
goltvar			3		7	1	-	11/54
Всього	-/3	7/34	5/13	6/45	77/103	6/7	1	102/284

3.2. Вживання *gel*

3.2.1. Семантика. Загалом у СВН *gel* як ключове слово з двн. часів на позначення жовтого кольору реалізовувало три основні семеми (С) – колірну, похідну та символічну. Основним значенням було колірне:

(1). С.1 “жовтий” (104 СВ):

(1а) СК1а “жовтий як колір квітів, соняшника, воску” (4 СВ): *nach gelwer bluomen bletern*: як пелюстки жовтих квітів (jТ. 10681, 3);

(1б) СК1б “жовтий як модна барва одяжі, у т.ч. лицарської, та жіночих прикрас”: *sîn buosem was al umbe / bestreut mit knöpfelînen, / diu sach man verre schînen, / gel, blâ, grüene, brûn und rôt, swarz und wîz, als er gebôt*. (Hbr. 199-203): його (Гельмбрехта) груди були засіяні гудзиками, які здалеку блищали – жовтим, синім, зеленим, синім, коричневим і чорним, чорним і білим – все як він замовив;

(1в) СК1в “жовтий (з відблиском), виблискуючий жовтим” (5 СВ): *der aller brehen gab der karvunkel helfe.siben gestirnes si geswigen. da schein wol tusent valt gestirne gelfe. Hie rot, da gel, dort gruene, nu tunkel var, so wize, bleich und brun, bla* (jТ. 433,3);

(1г) СК1г “жовтий, рудий волоссям (як ознака щастя)” (20 СВ): *gelwe hâr* (Tro. 3014. 13154. 23244); *sô nie wîb mêr getrûch /schôner tohter dan si was. / wîzgele was ir daz vas* (волосся на голові) / *und diu scheidel vil gereht. / daz vorhoubet was ir sleht, / die ouchbrân brûn und niht breit* (Ene. 5155-5159);

С.2 “жовтий, пожовтілий від емоцій / хвороби” (10 СВ):

(2а) СК2а “пожовтілий від хвилювання / страху”: *zehant erlischet im das licht, / sîn rôtiu varwe wirt im gel; / swie küene er waere und wie snel, / in vaeht ein lamer scherger* (Hbr. 1645-1648); *da blicte er an Helenen ouch und wart da gruene same ein louch und als ein wahs geverwet gel* (Tro. 34317);

(2б) СК2б “жовтий від негативних емоцій: нещирості чи злоби”:

so mvgen elliv wip / her nach immer mere/ tragen gelffen mvt / gegen ir manne div ez svz nimmer getvt (Nlb. 670,4);

(2в) СК2в “пожовтілий від заздрості” (1 СВ): *ich spur ein wunder dur die lant in gelwer gruener varwe schin*: по всіх країнах відчувається чудна істота жовто-зеленого кольору, тобто заздрість (MR: 2);

(2г) СК2г “мертвотно жовтий” (4 СВ): *den bart, die negel und daz hâr / liez er niht abe schrôten. / bleich als die gelwen tôten / wart sîn durliuhtic bilde* (Part. 9701-04); *wart von noeten alsô bleich, / daz nie sô gel ein tôte wart* (Part. 10506);

(2д) СК2д “жовтий від хвороби, жахливий на вигляд”: *der ist vorhtik, der ain slehtez har hat und dar zuo ainen krumben oder gepuckten leib..., der ain gelb varb hat und krank augen... und des hend und fuez behend sint und mager* (МК ВН, 49: 49, А.22, Z.30);

С.3 “Жовтий як соціальна мітка” (3 СВ):

(3а) СК3а “жовтий як асоціальний, злий, недобрий”: (wenn) *kain gelb varb in in* (Augen) *scheint: diu augen bedäutent ain guot nâtûr. manigvirbig augen mit ainer gelben varb scheinplitzend oder der varb grüen sint als ains stains varb bedäutent ainen poesen menschen* (МК ВН, К.49: 44, А.3, Z. 29 – 35);

(3б) СК3б “жовтий як мітка єврейства”: *si bunden ûf ir gezelt;/ ouch huoben di juden **gelpf**, / si bliesen ir wîchorn, / in wart ze den Cristen vil zor, / si bunden an mit flîze* (К Chr. 11061-64);

(3в) СК3в “жовтий як знак продажних жінок: als Abzeichen öffentlicher Dirnen”: *die sullent ûf irn schuochen tragen ein **gelwe** vânlê, dâ mit man si erkenne* (MERAN. 13); *blôer nac und **gelwe** kitel locken manegen valschen bitel* (Ren. 12536);

(3г) СК3г “жовтий як мітка єретиків”, див. характерні зображення на книжкових мініатюрах.

Епізодично значення І виражалося похідною формою *gelvar* “жовтий, жовтого забарвлення: *gelbfarbig*”, *gel-wîz* “світло-жовтий, білявий” та *gelwen* “пожовтіти” [8, с. 60].

3.2.2. Вживання *gel* у свн. період: мовний коментар.

Аналіз характерних словосполучень (як атрибутивного, так і предикативного характеру) засвідчив, що прикметник виступає характерним означенням для позначень трьох типів. До типу І належать:

(а) позначення природних біологічних об’єктів: квіти, соняшник, пожовкла листва; тварина з жовтим хутром (*bluome, loup; kunder, tier*: 5 СВ). Ці позначення часто лежали в основі порівнянь, див. *gel sam ein ringelbluome* (Tro. 32438);

(б) позначення природних абіотичних об’єктів: дорогоцінні камені (*edelstein, adamant, topâzjus*: 4 СВ): *ein gelwer adamant, genûch grôz unde gût* (Enc. 9089-9092). Ці позначення також лежали в основі характерного поетичного порівняння: *ir ougen... gel als ein topâzjus* (Parz. 780, 20);

(в) позначення штучних об’єктів: тканин (шовк: *sîde*, бархат: *samît*: 5 СВ), виробів з них (одяг (*wat*,: 17 СВ), гудзиків (*knöpfelînen*: 2 СВ), що могли стати компаративними частинами образних порівнянь: *sîn hâr alsam ein sîde gel* (Part. 9431). Ці позначення (див. *vânle, kitel*) могли вочевидь нести певну спеціальну соціальну символіку (див. семема III);

(г) позначення військового спорядження: військові палатки (*pa-villun*: 2 СВ), прапори (*vane, panier*: 3 СВ), щити (*schilt*: 6 СВ), див.: *die schilte rôt, gel unde blâ* (Part. 6154);

До типу II відносяться близькі за спектром (д) позначення світлору-

дого волоссяного покрыву на людських головах: волосся, кучері, борода (*har, kopf, locke, vass, bart*: 19 СВ), див.: *ûf sîn gel reidez hâr*: на його жовтому, стиглому волоссі (Тго. 3013); *si brâchen ab ir gelwez hâr* (Тго. 12944). Волосся могло мати різні відтінки: темніший (див. попередній приклад) чи світліший, наближений до воскового: *als ein wâhs geverwet gel* (Тго. 34317). Ці позначення часто співвідносялися з тканинами: *ir löcke sam ein sîde gel* (Part. 20244, див. Part. 9431);

Тип III включає позначення барви пожовтілої шкіри (*varwe*), характерної для людей, емоційно виснажених, наляканих чи близьких до смерті: *sîn rôtiu varwe wirt im gel* (Hbr. 1645-1648). Паралельно така барва указувала на негативні емоції (Nlb. 670,4), заздрість (26, 2) чи “мертвотну жовтизну” смертельно виснаженої поневіряннями (*von noeten*) людини: *bleich als die gelwen tôten* (Part. 9701-04; 10506). До типу 3 примикають позначення жовтих очей, що вказують, за природничими уявленнями, на недобрих людей.

Прикметникові позначення жовтого, як видно за таблицею 1, були мало популярними в ранній середньовісній німецькій мові. Вони абсолютно не вживалися в ранній клерикальній поезії 1050-1100 рр. і дуже нечасто з’являлися в докуртуазних творах 1140-1170-х рр. (4 СВ), героїчному епосі (1 СВ) та в куртуазних творах 1180-1210-х рр. (4 СВ), і то переважно у словосполученнях типу Іб, Па та III. Це, за умови існування жовтого кольору квітів і дорогоцінного каміння тощо, дозволяє припустити існування певного соціокультурного табу як своєрідної заборони на вживання подібних позначень (див. нижче). Певним підтвердженням цьому є свн. загадка 1220-х., де згаданий жовто-зелений диво-звір явно реалізує символічне значення нещирості, заздрості та злоби, та вислів-шпрук, що жовте та зелене є кольорами заздрощів: *Gel, grün, weitîn daz sol diu nît-varwe sîn* (за: Filatkina).

Завдяки своїй маркантності жовтий колір став, однак, уживаним, що сталося лише в куртуазно-епігонській літературі, де він зріс у 10 раз, і то після 1250-х рр., коли із змішанням соціальних станів, ймовірно, знялося відповідне соціальне табу. Яскравий жовтий колір, що став характерним кольором дворянської одежі та озброєння, почали використовувати представники інших соціальних кл. Прикладом цьому може послужити селянський син Гельмбрехт, який претендував на гарне життя і носив, наслідуючи дворян, розкішну одягу, ефектним елементом якої були блискучі різноколірні гудзики [див. 3, с. 134]. Тому розглянемо детальніше тогочасний соціокультурний контекст.

3.2.3. Соціокультурний коментар. Як бачимо за прикладами типових свн. колокацій, від початку ДВН та СВН і протягом усього періоду спостерігалася певна амбівалентність позначення жовтого і як доброго, і як поганого. Так, слово *gel* застосовувалося на позначення жовтого забарв-

лення рослин (соняшник), коней та дорогоцінного каміння. Характерними жовтими каменями середньовіччя були топази (від санскр. “вогонь, полум’я, тепло”), які у СВН називали видовим *topâzjus* (Parz. 780, 20) та узагальнюючим *adamant* (Enc. 9089-9092). Загалом видовим словом позначали в давній Індії та згодом у середньовічній Європі всі дорогоцінні камені жовтого кольору (у т. ч. і топазові “кошачі очки” з опалосценцією), які вважалися гарним засобом проти отруєння та збереження доброго настрою, а не лише, як нині, характерні силікати алюмінію жовтого, а також (залежно від домішок титану, заліза чи хрому) вишневого, рожевого чи голубого кольорів [6, с. 134]. Жовтий колір дорогоцінних каменів був, як правило, середньовічною алегорією не лише багатства, а й концептів “смерть”, “покаяння”, “смирення” [В. Munch].

Поряд із тим, позначення *gel* мало у середньовіччі яскраво виражену негативну конотацію, що буде подолано лише в куртуазно-епігонській літературі. Уже в ранньому середньовіччі жовтим кольором на римських фресках виділявся одяг представників злого: злодіїв та злочинців, а в християнському настінному живописі – персоніфікації смертних гріхів, згодом алегорії обману та брехливості, недобрі люди (приклад 3а), а також репрезентанти маргінальних меншин: євреї та проститутки. Свідченням цього є тогочасна латинська глоса: *qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora*: ті, що (перед тим) були виховані/ вигодовані в жовтих одягах, ті сягають (лише) бруду (Thren. 4,5). Лише виступаючи заміном золотом на картині чи фресках, насичений жовтий колір міг отримати позитивну конотацію.

Причиною негативної конотації жовтого, очевидно, було стандартна симптомізація захворювань у латинських текстах раннього середньовіччя жовтим кольором шкіри (у т.ч. і як наслідок венеричних захворювань). Подібний ужиток (2д) зберігся і в природничому трактаті Конрада фон Мегенбурга “Книга про природу” (1348-1350). У такий спосіб гуморально-паталогічні реакції організму, що через захворювання змінювали колір шкіри, було парадигматично перенесено християнською культурою більшості на негативну оцінку меншої “іншості” – певних маргінальних національних і соціальних груп т. зв. “близьких чужаків” – еретиків та євреїв (M. Przybilski), а також продажних жінок.

Євреї середньовіччя носили специфічний національний одяг, у т.ч. т.зв. “єврейський капелюх”, проте за численними папськими буллами, розпорядженнями консиліумів, міських рад, різними правовими наказами (т.зв. *Lateranum IV*) вони вимушені були мати в межах Св.-Римської імперії германських націй ще й певне кольорове маркування, що мало відрізнити їх від християн. Залежно від часу та місцевості єврейство, що (з середини 13 ст.) розпочало після такого маркуючого стигматичного виділення інтенсивно мігрувати, сигналізували жовтий, червоний, синій, білий та зелений

кольори (чи їх комбінації) та різні форми: круг, коло, зірка тощо. “Жовта пляма: Gelber Fleck” стане домінуючою в Північній Італії, а згодом і в північних районах імперії лише з середини 15 ст. (Ch. Jorg; F. Musall / J. Itin).

Поряд із тим, позначення жовтого відзначалося амбівалентним характером, бо могло виражати ще й позитивні характеристики. Як відомо, за середньовічною, у т.ч. і німецькою геммологією чи петрогліфікою (вченням про дорогоцінні каміння), жовтий колір дорогоцінного каміння (очевидно, зближений з кольором золота) символізував і мав притягувати багатство. Ймовірно, ця паралель лежить в основі південно-німецького повір'я (у т.ч. із Зальцбурга), за яким діти чи жєнихи із жовтим (рудявим) волоссям вважалися щасливішими та більш талановитими [3, с. 132-133].

4. Семантичний аналіз позначення золотистого кольору

4.1. Особливості розуміння золотого в середньовіччі. На противагу середньовічному застосуванню жовтого кольору на негативне позначення єретиків, євреїв і продажних жінок (див. 1), кольоропозначення *золотий, жовто-золотий* (*gulden, goltvar*), що має наближене відношення до світла, перейняло на себе його символічне значення. Жовто-золотий колір співвідносився з вогнем і світлом: бог Сонця Геліос, за грецькими міфами, мчався по небу на вогненно-червоній колісниці в сліпучій жовто-золотистій мантиї. Тому у новозавітній візії Івана Богослова “святий город Ієрусалим, новий, сходящий от Бога с неба ... был чистое золото, подобен чистому стеклу” (От. 21: 2,18). Християнська метафізика світла була ієрархічною за своєю природою. Сполучаючи за собі емблематику сонця і золота, вона персоніфікується насамперед в образі Ісуса Христа як істинного праведного Царя, чи “Праведного Сонця”, “Світла від Світла: *lumen ex lumine*”, Нікея 325)” (“Вірую”). Поряд із тим, у христології сонце є також символом та атрибутом Богородиці (От. 12,1) і, водночас, золотий блиск асоціюється з небом та Богом. Наглядно це простежується за середньовічною збіркою життєписів святих “*Legenda Aurea: Золота Легенда*” (1263/73), підготовленою ломбардійським єпископом-домініканцем Якобом з Вораги, міста біля Генуї (Jacobus de Voragine: 1230-1292), де святі (як латинським словом, так і на зображенні) репрезентовані сріблясто-білими та світло-золотими фарбами, що, вочевидь виступають кольоровими топосами для чистоти та Воскресіння (S. Slanicka). У деяких виняткових випадках золотий колір міг появлятися замість жовтого, що мало, як правило, негативну конотацію. Це засвідчує ілюстрація Манессного пісенного рукопису, де зображено середньовічного поета Зюсскінда (Susskind), за підписом “*jud von trimperc: єврея з Трімберга*” у золотому капелюсі (замість характерного стигматизуючого позначення цього елемєнту одягу євреїв жовтим кольором) (B. Munch). Подібні обставини не могли не відбитися на вживанні відповідних прикметників.

4.2.1. Повною мірою у ДВН виражало це значення *goltfaro*, що спиралося на колір золота, не маючи іншої порівняльної бази [9, с. 52]. У СВН слово *goltvar* зберігало давнє значення:

(1). С.1 “золотистий” (11/54 СВ):

(1a) СК1a “золотого забарвлення, із золотим відблиском” (4 СВ): *Was goltvarwer gèren ir ingesinde truoc/ perlen unt edel gesteine verwieret wol dar in!*: І скільки золотистих списів несла їх челядь (Nlb. 712,2); *ir goltvar wen scilde man truog in ûf den sant* (Nlb. 376,1);

(16) СК1в “із золотим відблиском, виблискуючий золотим” (3/10 СВ): *die goltvarwe sunne und dazuo der silber gebende mane* (jT. 375,2);

(1в) СК1г “золотоволосий, рудий волоссям” (3/15 СВ): *ir zopf und ir goltvarwez hâr* (Tro. 7492);

Загалом це слово, незважаючи на своє двн. походження, відзначалося у СВН більшою активністю лише після 1200-х рр., появившись у “Пісні про Нібелунгів”, де замість кольорів панував блиск і відблиск [9, с. 52]. Основне його вживання як колірної характеристики щитів, списів тощо. припало на куртуазно-епігонську літературу.

4.2.2. Істотну конкуренцію слову *goltvar* склав метафоричний ужиток слова *gulden* “золотий”. Слово *gulden*, зафіксоване ще в ДВН, з’являлося у СВН переважно як прикметник, виражаючи два основні значення: “золотий (за матеріалом виготовлення)” та “золотистий (за кольором)”.

(1). С.1 “золотий (за матеріалом виготовлення)” (54 СВ): *Diz guldini vingerlin* (An.33,16);

(2). С.2 переносне “золотий (за якістю прояву)” (2 СВ): *Diu guldin unschulde* (Parz. 17522);

(3). С.3 переносне “золотий, золотистий (за кольором, особливо щодо волосся)” (7 СВ): *Die guldinen copfe, vil wate regraben* (K.Ch. 14236);

(3a) СК3а “золотистий за кольором голови”: *manigen tiuren kopf guldin* (Parz. 702,6);

(3б) СК3б “везучий завдяки золотистому кольору голови”: *Jungelinc: was vin unde waehe sin lip... als ob er haete guldin har* (Tro. 1676 20278);

(3в) СК3в “червоно-золотистий”: *Die sterren waren rot guldin* (Rol. 7745); *sine flammen waren guldine* (Rol. 7897);

Ознайомлення з типовими іменниками, якими характеризувався *gulden*, показує їх конкретний характер предметів, виготовлених із золота: тарілка, дзвоник, наперсток, щит, шпора, гудзик, хрест, корона, ланцюжок, гора тощо: *naph, bal, glockelin, dach* (AxS), *schelle, schilt* (K.Ch.); *vingerlin* (Nlb); *kriuze, vingerlin, bilde* (Ku); *sporn, buchstabe, vingerlin, knoph, gere* (Ene); *bogen, netze* (Er.); *horn, ketene, teidinc* (Tr.); *schelle* (3), *becken, gebirge, kloz, seil* (Parz.); *erde, berg* (2), *kete* (4), *crone* (2), *vaz, stral* (jT) тощо. Іменники на позначення волосся чи голови, як правило, сигналізували про колірне застосування прикметника, а абстракції (типу

unschulde) – про переносний ужиток слова. Незначна кількість ужитку цього прикметника в значенні “жовто-волосистий” (всього 7 СВ) засвідчує не стільки функціонування більш потужного конкурента – *goltsfaro*, як міцніші позиції *gel* після зняття соціального табу в куртуазно-епігонській літературі.

Як бачимо, кольоропозначення “жовтий” та “золотий”, що, очевидно, ще в ДВН зберігали певну синкретичність, зуміли у СВН період стати амбівалентними: негативним – для “жовтого” та позитивним – для “золотистого” кольору, яким позначалася святість. Негативність жовтого істотно знижується наприкінці СВН. У перспективі доцільно зупинитися на позначеннях цього кольору в ДВН та РНВН.

Література:

1. Аверинцев С. С. Золото в системе символов ранневизантийской культуры // Византия. Южные славяне и Древняя Русь. Западная Европа: Искусство и культура: Сб. статей в честь В. Н. Лазарева. – М., 1973. – С. 46-47.
2. Венкель Т. В. Синтагматичні, парадигматичні та епідигматичні характеристики прикметників на позначення кольору в англійській мові: Дисс. на здобуття наук. ступеня канд. філол. н.: 10.02.04. – Чернівці, 2004. – 283 с.
3. Козак Т. Б. Лексико-семантична група слів, які позначають колір у німецькій мові (діахронічне дослідження) / Козак Т. Б.: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2002. – 197 с.
4. Мельник Р., Огуй О. Проблема виділення семних комплексів до епідигматичних характеристик прикметників зі значенням “старанний” / Руслана Мельник, Олександр Огуй // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць / наук. ред. В. В. Левицький. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 267: Германська філологія. – С. 20-33.
5. Новый Завет. – Гедеоновы братья, 1990. – 395 с.
6. Стоун Дж. Все о драгоценных камнях. – СПб.: Кристалл; М.: Оникс, 2005. – 176 с.
7. Farbiges Mittelalter?! Farbe als Materie, Zeichen und Projektion in der Welt des Mittelalters: 13. Symposion des Mediävistenverbandes 1.-5. März 2009. Programm und Abstracts. – Bamberg: ZeMas, 2009. – (S. 17-50). – In: www.farbiges.mittelalter.de.
8. Lexer M. Mittelhochdeutsches Handwörterbuch / Lexer: In 3 Bd-n. – Nachdruck der Ausgabe Leipzig 1872-1878. – Stuttgart: S. Hierzel, 1992. – Bd. 1. – 2262 s.
9. Schieder D. Farbe und Licht im Nibelungenlied: ein Beitrag zu Sprache und Stil des Nibelungendichters / Dietlind Schieder. – Berlin: Albert-Ludwigs-Universität, 1962. – 135 s.

Скорочення до цитованої ілюстративної літератури:

(An.) – Das Annolied /Hrsg. von M.Roediger. – Hannover: Hansch, 1895. – S. 115-132.

(AxS) – Lamprechts Alexander / nach den drei Texten, mit dem Fragment des Alberic von Besançon und den lateinischen Quellen hrsg. und erklärt von Karl Kinzel. – Halle a. S.: Buchhandlung des Waisenhauses, 1884. (= Strassburger Fassung)

(Ene) – Heinrich von Veldeke: Eneasroman, nach dem Text von Ludwig Ettmüller, ins Nhd. Übersetzt, mit einem Stellenkommentar und einem Nachw. v. Dieter Kartschoke. (= Reclams UB 8303). – Stuttgart, 1986.

(Er.) – Hartmann von Aue. Erec. / Hg. nach Albert Leitzmann. – 3.Aufl. v. Ludwig Wolff. – Tübingen 1963.

(Hbr) – Gartenaere Wernher. Meier Helmbrecht: Mittelhochdeutscher Textdruck mit einer mittelhochdeutschen Übertragung von J.Pilz. – Berlin: VEB Volk und Wissen, 1957. –173 S.

(jTit) – Albrechts von Scharfenberg Jüngerer Titulere / Nach den ältesten und besten Handschriften kritisch hrsg. v. W. Wolf (Bd. I und II/1,II/2); nach den Grundsätzen von W. Wolf /hrsg. v. Kurt Nyholm (Band III/1,III/2). (=Dt. Texte des Mittelalters, Bände XLV, LV, LXI, LXXIII, LXXVII). – Berlin 1955-1992.

(KM BN) – Konrad, von Megenberg. Das Buch der Natur: die erste Naturgeschichte in deutscher Sprache; hrsg. von Franz Pfeiffer. – Stuttgart, 1861 (Nachdruck 1962, Faks. G. Olms, Hildesheim-New York 1971, 1994).

(Ku.) – Kudrun /Hg. von B.Symons. – 2. verb. Aufl. – Halle (Saale): Niemeyer, /1914/. – 343 S.

(MR) – Mittelhochdeutsche Rätsel /Auswahl und Übersetzung von B. Wachinger. – Ebenhausen: Langewiesche-Brant, 1964. – 36 S.

(Nib.) – Das Nibelungenlied. Nach der Ausg. von Karl Bartsch, hrsg. von Helmut de Boor. – Wiesbaden, Brockhaus, 1967. (= Dt. Klassiker des Mittelalters, Bd. 3).

(Part) – Würzburg Konrad von. Partonopier und Meliur; Turnei von Nanthez; Sant Nicolaus /Hg. von K.Bartsch. – Wien: Braumüller, 1871. – XVI, 434 S.

(Parz) – Eschenbach Wolfram von. Parzival // Eschenbach W. v. Werke /Hrsg. von K.Lachmann. – 6.Ausg. – Berlin; Leipzig: W. de Gruyter, 1926. – S.13-388.

(Ren) – Hugo von Trimberg. Der Renner /hrsg. v. Gustav Ehrismann. –Tübingen, 1908-1912. – Band I-IV.

(Rol) – Das Rolandslied /Hg. von K.Bartsch.–Leipzig: Brockhaus,1874.– XXII, 382 S.

(Tro) – Konrad von Würzburg: Der Trojanische Krieg / Hrsg. v. Adelbert von Keller. – Stuttgart, 1858.